

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д.изк. Анелия Янева,

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Институт за изследване на изкуствата-БАН

По процедура за „Професор“ по Балетно изкуство /Балетна педагогика/ за нуждите на Национална Музикална академия „Панчо Владигеров (НМА) - София

Направление 8.3. – Музикално и танцово изкуство

Конкурсът за академичната длъжност „Професор“ по Балетно изкуство /Балетна педагогика/, обявен за нуждите на НМА „Панчо Владигеров“, има един единствен кандидат **доц. д-р Мария Тачева Илиева**.

От справката за наукометрични показатели, при минимални изисквания за професор от 500 точки, се вижда, че доц. д-р Мария Илиева ги надвишава почти двойно. Освен това и като творчески път тя убедително доказва своето запомнящо се присъствие в националното изкуство и култура на България: *примабалерина* на Софийската опера, *балетен педагог* с възпитаници, които прославят българския балет у нас и в чужбина, *балетен репетитор*, подготвящ артистите за техните солистични роли на сцената на Софийската опера, *балетен режисьор* на балети и танцови произведения в Софийската опера, *художествен ръководител* на Националния балет – София (2001-2003).

По конкурса за „професор“ доц. д-р Мария Тачкова Илиева представя **постановъчна и научна дейност**.

Сред **постановъчната дейност** – хореография и режисура - тя извежда на преден план две мащабни нейни постановки с национално и бих казала – международно - значение:

- „*Спящата красавица*” - авторска интерпретация, либрето, постановка и режисура М. Илиева. Премиера 12.11.14 г. в Софийска опера и балет, голяма сцена.
- „*От менуета до валса*” - постановка М. Илиева, в рамките на Международния фестивал “Софийски музикални седмици“. Премиера 24.09.2020 г. в Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, София.

Към тях обаче трябва да се прибавят и постановките ѝ - хореография и режисура - за малките зрители, също реализирани на сцената на Софийската опера:

- „*Дили и вълшебното бисерче*“ – мюзикъл за деца по приказката на Валери Петров „Пук“, сценична пластика и движение на М. Илиева, музика Любомир Денев, режисьор Анри Кулев. Премиера 20.03.2017 г., Софийска опера и балет, голяма сцена
- „*Бал в гората*” – детски балетен спектакъл по стихове на Ирена Въллова. Сценарий и режисура М. Илиева. Премиера 20.05.2018 г., Софийска опера и балет, малка сцена.

- *„Дванайсетте месеца“* - балетен спектакъл в 2 действия. Сценарий и режисура М. Илиева. Музикален колаж – Т. Гаджалов. Премиера 18.12.2018 г., Софийска опера и балет, голяма сцена, в рамките на Рождественския фестивал

Балетът „Спящата красавица“ е особено труден спектакъл. Предвиден е в три действия и пролог, с огромно количество действащи лица. Защото освен централните персонажи – Аврора, Принц Дезире, Фея Люляк, Фея Карабос, има и множество малки солистични партии като например приказките в трето действие, но и огромно количество ансамбли – Grand pas d`ensemble на феите в Пролога, Валс на цветята в първо действие, Grand pas d`ensemble на нереидите във второ действие, Grand pas de quatre на скъпоценностите в трето действие и още много ансамблови танци на свита, прислужници, пажове, гости. Самата Мария Илиева е танцувала в различните редакции на „Спящата красавица“ и солистичните партии, и Фея Люляк, и принцеса Аврора. Вече като балетен режисьор, през 2014 доц.д-р Мария Илиева прави свой вариант на „Спящата красавица“ в Софийската опера, който впечатлява с точно изработените сола и ансамбли, с ефектната сценография и костюми. Общо известно е, че класическите балети са много трудни именно заради необходимостта от прецизно изпълнение – всяка поза, всяко движение трябва да са в съответствие с академичните изисквания, не се допускат необърнати крака, стърчащи пети, свити колене, неакуратни позиции на ръцете и всеки ансамбъл трябва да е така изработен, че балерините да са „като една“. Постановката от 2014 е именно такава – академична, блестяща, поднесена с вкус и усет за „старинността“ на балета „Спящата красавица“, адресиран към времето на крал Луи XIV и пищната позлата на двореца във Версай. В постановката и режисурата на Мария Илиева „Спящата красавица“ е една аристократична приказка. Софийската опера може само да се гордее с този чудесен спектакъл, с постановка, режисура и артисти на международно ниво. Сред останалите успехи, свързани с режисурата са това, че предсказанието на фея Карабос е без илюстрации как малката Аврора се убожда на времето; че сцената с предачките е разтанцувана и осъвременена (те плетат на две игли); че във валса на цветята са включени и деца от НУТИ и от школата „Маша Илиева“, които създават мащабно цветно петно на сцената; че сцената с нереидите е майсторски структурирана като въздушна и нереална; че е въведена битка между принц Дезире и свитата на Карабос, която доказва героизма на Дезире; че е запазена в нейния най-добър вид хореографията на Мариус Петипа, изпълнена елегантно и в стила на големия Петербургски балет, чийто възпитаник е самата Мария Илиева. Познавам постановката още от премиерата ѝ и мога да потвърдя, че тя беше истински празник в Софийската опера, която отдавна не бе имала представление с толкова много солисти на високо професионално ниво и с костюми, специално ушити за тази премиера, а не пригодени от предишни такива.

Постановката „От менюета до валса“ е реализирана от Мария Илиева по сценарий на Момчил Георгиев в рамките на Международния фестивал „Софийски музикални седмици“. Премиерата (24.09.2020) е на сцената на Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, с участието на студенти на проф. Нева Кръстева и студенти от специалност „Балетна педагогика“. Музикалните изпълнения са „на живо“, а хореографията на Мария Илиева представя различни стилове танци, наречени с общото наименование „исторически танци“. Така като постановчик Мария Илиева прави връзката с нейното собствено изследване, оформено в монографията ѝ „Исторически танци“.

Дисциплината „Исторически танци“ се преподава както в професионалното ни Национално училище за танцово изкуство в София и в неговите филиали в страната, така и в професионалните висши учебни заведения – в НМА „Панчо Владигеров“, в ЮЗУ „Неофит Рилски“, в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, в АМГИИ-Пловдив. Но едва сега, за първи път в България, благодарение на доц. д-р Мария Илиева, страната ни се сдоба с **научен труд**, посветен на този вид танци (Илиева, Мария. *Исторически танци*. С.: Атеа, 2019, 200 с. ISBN 978-619-7280-74-6). В него тя коментира изследвания за историческите танци на съветски и западни учени - Ивановски, Василева-Рождественская, Мелюзин Ууд, като добавя и своите виждания по темата, подплатени от дългогодишния ѝ опит като преподавател по „Исторически танци“ в НМА на студентите от специалност „Балетна педагогика“ и студентите от „Вокалния факултет“ – Оперно пеене. Доц. д-р Мария Илиева е автор и на програмите по дисциплините - „Класически репертоар“ (2009) и „Исторически танци“ (2012) в НМА. Както по „Класически репертоар“ така и по „Исторически танци“, доц. Илиева има педагогическа практика с изградена авторска методика. Това е видно и в изследването ѝ, съградено в три раздела, от които първият проследява произхода на танца; вторият анализира танците на древните народи и приложението на танците през вековете; а третият представя авторската методика на доц. Мария Илиева за обучение по дисциплината „Исторически танци“ в три последователни години – шест семестъра. Именно авторската методика по „Исторически танци“ е този принос на доц. д-р Мария Илиева, с който професионалните училища по танц могат да се гордеят. Приносът на нейната монография е широко отразен и в специализирания печат чрез 4 различни рецензии от сериозни професионални тълкуватели.

Във връзка с темата *исторически танци* са и двете версии на „Урок по барок“, реализирани в Софийската опера и балет, малка сцена, хореография и режисура Мария Илиева - през 2016 по музика на английски барокови композитори, със специалното участие на „Фестивален бароков оркестър“, а през 2017 по музика на Люли, Вивалди, Бах, със специалното участие на оркестър „Симфониета“.

По нейна идея и с нейна режисура са и представленията на балетна школа „Маша Илиева“, които вече четвърт век ежегодно се представят пред публика. Сред тях са сюжетните балети „Снежното момиче“ (2019), „Вълшебните планети“ (2019), „Огненото птиче“ (2021), „Коледна елха“ (2021) и др.

Мария Илиева има общо **четири авторски книги**. Първите две са адресирани към детската публиката, която доц. Илиева по занимателен начин запознава с балетното изкуство (Илиева, Мария. *Чудният свят на танца*. С.: ПАН, 2002, 60 с.; Илиева, Мария. *Моят балет*. С.: Жанет 45, 2007, 60 с.)

Третата монография (Илиева, Мария. *Пътят към балета*. С.: АИ “Проф. Марин Дринов”, 2009, 120 с. ISBN 987-954-322-348-0) е разширен вариант на нейния дисертационен труд – „*Аспекти на практическото обучение по балет на деца от 3 до 7 години*“, защитен успешно с диплома №31334 от 27.04.07.

Последната е монография (Илиева, Мария. *Исторически танци*. С.: Атеа, 2019, 200 с. ISBN 978-619-7280-74-6) бе коментирана по-горе.

Към нейните четири монографии, трябва да добавим още статии и доклади, в които тя акцентира върху малко разработени теми у нас:

- Илиева, Мария. **Балетният сценичен костюм** – тенденции в развитието на модния дизайн през XXI век. Доклад – В: Научен форум – конференция 25.09.2015 г., ЮЗУ Благоевград.
- Илиева, Мария. **Метаморфози на балетната пачка**. Статия – В: Сборник доклади на ЮЗУ, УИ „Неофит Рилски”, Благоевград. ISBN 978-954-00-0046-6, 2016, стр. 37-45.
- Илиева, Мария. **Значение на историко-битовия танц в сценичното изкуство и ролята му в професионалното обучение** – НМА „Проф. П. Владигеров”, Алманах - година 8 (2016). С. ISSN 1313-9886, стр. 281-292.
- Илиева, Мария. **Съвременният език на класическия танц**. - Статия. В портал Култура, 29.04.2021 г., ISSN 9 770861 140009

Доц.-д-р Мария Илиева има завидна педагогическа практика - преподавател в НУТИ и в НМА, водещ преподавател на множество семинари у нас и извън страната:

- Водещ преподавател на начално ниво - професионалисти по класически екзерсис в Международна балетна академия, XXVII **Международен балетен конкурс Варна**, 15- 29.07.2016 г., спортна зала Варна.
- Водещ преподавател на второ ниво професионалисти по класически екзерсис в **Международна балетна академия** – фондация „Калина Боева”, 15-25.07.2020 г., балетна зала, опера Варна
- Ръководство на майсторски клас, класически екзерсис и репертоар за напреднали, Софийска опера и балет, голяма балетна зала, 23.09. - 3.10.2015 г., **София**.
- Ръководство на лятна Балетна академия за професионалисти и любители, класически екзерсис и репертоар, 30.08 - 5.09.2020 г., СНЦ “Младият балет на България”, зала “М. Луиза”, **София**
- Ръководство на семинар по класически репертоар със студенти от **Гърция**, НМА „Проф. Панчо Владигеров“, зала 63, 08.12 - 13.12.2016 г., София.
- Ръководство на майсторски клас, класически екзерсис за начинаещи и репертоар за напреднали, 9 - 11.03.2017 г., **Бергамо, Италия**.

Стреми се да популяризира класическия танц на високо професионално ниво, така както тя самата го е усвоила в Академията „Ваганова“ в Санкт Петербург. Доц. Илиева е идеен организатор и ръководител на няколко проекта в това направление, проведени в чужбина:

- Ръководител на Международен образователен проект „Обучение на деца в непрофесионални школи по метода „Ваганова” по покана на PERA FINE ARTS, 10- 14.02.2020 г., **Истанбул, Турция**.
- Ръководител на международен уебинар със студенти от **Италия** и **Швейцария** на тема „Видове Temps lies”, развитие и приложение им в различните етапи на обучението по класически балет”, 21.11.2020 г.
- Ръководител на Международен уебинар за преподаватели от **Турция**: „Обучение на деца в непрофесионални школи по метода „Ваганова” във всички нива на обучение, 13 – 22.01.2021 г.

Дългогодишен член на Международното жури на Международния балетен конкурс „Малки звезди“, София (2013, 2015, 2017, 2019); на Международното жури на Международния балетен конкурс Варна (2016); на Международния фестивал Grande Dance Academy Festival, август, Камчия (2017, 2018, 2019). Тя е председател на журито на танцовия конкурс Sofia Open Dance (2017) и на журито на „Кръстопът на Музите“ (2017, 2018).

От 2004 г. доц. д-р Мария Илиева е член на Международния съюз по танц – SID към UNESCO.

Предвид стойността на представените за рецензиране трудове – две танцови постановки с национално значение, но така също и множество авторски постановки за Софийска опера и танцова школа „Маша Илиева“, предвид стойността на авторската монография по тема, която за първи път се появява в България – „Исторически танци“; предвид многогодишната ѝ дейност като балетен педагог, репетитор и режисьор, както и преподавателската ѝ дейност в специалността „Балетно изкуство“ при НМА „Панчо Владигеров“, в НУТИ и на международни семинари, **предлагам на многоуважаемото научно жури да присъди на доц.д-р Мария Илиева академичната длъжност „Професор“ в направление 8.3. – Музикално и танцово изкуство. Аз убедено ще гласувам за това.**

24 ян. 2022

Проф.д.изк. Анелия Янева